

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Министър на земеделието и храните

Изх. № 20-222
3006 2016 г.

ДО

ПРОФ. Д-Р АЛЕКСАНДЪР ТАСЕВ

ДИРЕКТОР НА

ИНСТИТУТА ЗА ИКОНОМИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

ПРИ БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ

КОПИЕ:

✓ **АКАД. СТЕФАН ВОДЕНИЧАРОВ**

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА

БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ

ОТНОСНО: Годишен доклад 2016 на Института за икономически изследвания (ИИИ) при БАН – ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ И ПОЛИТИКИ В БЪЛГАРИЯ: ОЦЕНКИ И ОЧАКВАНИЯ – Тема на фокус: „Аграрният сектор като фактор за икономическото развитие на България“

УВАЖАЕМИ ПРОФЕСОР ТАСЕВ,

Във връзка с представената тема на фокус: „Аграрният сектор като фактор за икономическото развитие на България“ в Годишния доклад 2016 на Института за икономически изследвания при БАН, бихме искали да Ви благодарим за проявеното внимание към проблемите на аграрния сектор и желанието на научната общност да допринесе за неговото устойчиво развитие. В доклада се обръща внимание на действително важни теми и въпроси, които са във фокуса на аграрната политика.

Считаме обаче, че представеният анализ на аграрния отрасъл акцентира основно върху интерпретация на данни, очертаващи негативни тенденции в развитието му, като не се отчитат положителните моменти. По такъв начин се създава едностранчиво впечатление, че в земеделието ни се случват само отрицателни явления.

Така например може да се отбележи, че в годините след 2007 г. Брутната добавена стойност (БДС) по цени на производител от селското стопанство отбелязва устойчивост и тенденция на плавно нарастване и то в период, в който действат изключително неблагоприятни икономически, пазарни, природо-климатични и други фактори в световен мащаб (световната финансово-икономическа криза, значителна нестабилност на цените на земеделските продукти на международните пазари, въведеното през 2014 г. ембарго за внос на земеделска продукция от страна на Русия). Отрасълът постига тези резултати в условията на силна конкуренция на общия европейски пазар и по-ниски нива на субсидиране в сравнение с по-старите страни-членки на ЕС.

Отчитаният спад на дела на аграрния сектор в БДС от икономиката на страната през последните години до нива около 5% се дължи като цяло на ръста на останалите сектори, което следва да бъде оценявано положително. В развитите страни делът на аграрния отрасъл в БДС е много по-нисък. По-конкретно, за страните от Европейския съюз делът на БДС от селското стопанство в общия Брутен вътрешен продукт е средно 1,2% (по данни на Евростат за 2013 г.).

Направената в доклада констатация за спада в производството на традиционни продукти и задоволяването на вътрешното потребление е подкрепена от информация, която се разминава с наличните официални данни (посочва се, че в периода 2007-2013 г. са произведени средногодишно за консумация на човек едва 7% от ябълките, 22% от доматиите, 33% от месото и 44% от млякото). Според изчисления на МЗХ въз основа на официални данни за производството, вноса и износа, вътрешното потребление на повечето от основните селскостопански продукти се задоволява предимно от местно производство. Средно за последните пет години (2011 – 2015 г.), при продукти като хляб, агнешко месо, яйца, кисело мляко, краве сирене, кашкавал, череша, кайсии и други българското производство формира около или над 90% от вътрешното потребление. Малко по-нисък, но все пак сравнително висок, е този дял при пряното мляко, телешкото месо, доматиите, краставиците, пипера, ябълките и прасковите – около 60 до 80%. Изключение правят някои видове месо като свинско и пилешко, от които регулярно се внасят значителни количества. Голяма част от този внос обаче не се предлага директно за консумация от населението, а се насочва за нуждите на преработвателните предприятия, т. е. за производството на продукти с висока добавена стойност. Специално по отношение на пилешкото месо, следва да се отбележи, че България не само внася, но и изнася сравнително големи количества.

Анализът не отчита положителните тенденции и в развитието на износа на селскостопански стоки от България, като оставя впечатлението, че се изнасят главно суровини вместо продукти с по-висока добавена стойност.

На фона на общо отрицателното търговско салдо за страната, търговията със селскостопански стоки традиционно формира положително салдо, което през 2015 г. надхвърля 2 млрд. лева.

Като цяло, през последните петнадесет години се наблюдава тенденция на увеличение на българския аграрен износ, особено силно изразена след присъединяването на страната към ЕС. От малко над 2 млрд. лева през 2006 г., в периода 2013 – 2015 г. стойността на селскостопанския износ се движи вече между 7 и 8 млрд. лева. Така, след 2007 г. се наблюдава нарастване на дела на селскостопанските стоки в общия износ на страната. През последните седем години този дял варира около 16 – 18%, при около 9 – 12% в периода 2000 – 2008 г.

Водещи групи стоки в селскостопанския износ на страната в стойностно изражение са зърнените и маслодайните култури (пшеница, царевица, ечемик, слънчоглед, рапица), следвани от тютюни и цигари, сирена, тестени продукти, храни за животни, месо (основно птиче), вина и др. Като положителна тенденция може да се отчете сериозното присъствие на продукти с по-висока добавена стойност сред водещите експортни стоки. Макар с известни вариации на годишна база, като цяло, за периода 2000 – 2015 г. се наблюдава чувствително увеличение на износа на растителни масла (основно слънчогледово) – над 20 пъти; тестени продукти – над 17 пъти; тютюневи изделия – близо 4 пъти; преработени плодове и зеленчуци – близо 5 пъти; преработени месни продукти – над 10 пъти и др.

С цел изготвяне на обективен анализ за настоящото развитие на земеделието в България е необходимо да се подчертае характерът на процеса на трансформация на социално-икономическата система от края на 80^{-те} години на миналия век. В България се проведе натурална реституция на поземлената собственост и съществуващите по време на плановото управление стопански структури са ликвидирани със закон. Новата институционална среда се утвърждава бавно и изграждането на новите структури е затруднено от декапитализирането на отрасъла, проблеми в земеползването и земевладеенето, както и проблеми в потреблението и реализацията на продукцията. Избраният път на трансформация предопределя голяма част от предизвикателствата, пред които се изправя българското селско стопанство. Това би трябвало да се има предвид при анализа на резултатите от развитието на отрасъла, както и при извеждането на перспективи за бъдещото му икономическо развитие.

Констатира се доста свободна интерпретация на данните, свързани с поземлената реформа в България, като се прави и паралел със ситуацията в други бивши социалистически страни. В България политическите решения са взети в посока на реално възстановяване на собствеността на действителните им собственици. Направените сравнения не са коректни, тъй като във всяка една от другите страни от бившия социалистически блок правният статут на земевладението е бил различен, съответно политическите решения, подходите и степента на

Министерството на земеделието и храните отчита както положителните, така и негативните ефекти от прилагането на инструментите на Общата селскостопанска политика (ОСП) на ЕС през предходния програмен период (2007-2013 г.).

В този смисъл, констатираните в доклада диспропорции в развитието на основните сектори и подсектори и на производствените структури вече са били обект на анализ от страна на министерството и са взети предвид при формулирането на прилаганата в момента аграрна политика, отчитайки и мнението на браншовите организации.

Като цяло, направените от БАН препоръки за стимулиране развитието на земеделието понастоящем вече са обект на реализация.

В рамките на различните възможности, които дава ОСП 2014-2020 г., е направен избор и се прилагат: схема за преразпределително плащане към директните плащания (за първите 30 ха); редукция и таван на директните плащания над определен размер; обвързана с производството директна подкрепа; допълнително директно плащане за млади фермери.

Приоритет е развитието на традиционни отрасли (животновъдство, производство на плодове, зеленчуци, етерично-маслени култури и др.), което се стимулира както чрез някои от горепосочените инструменти, така и посредством мерки от Програмата за развитие на селските райони 2014-2020 г. (ПРСР).

През настоящия програмен период се акцентира и върху развитието на дребното фамилно земеделие, като се прилага комплексен подход за подкрепа – по първи стълб на ОСП и прилагане на специална тематична подпрограма по ПРСР.

Приоритет е подобряването на пазарния достъп и условията за реализация на селскостопанската продукция, като се стимулира сдружаването на производителите, изграждането на къси вериги на доставки и на пазари на производители.

Представеният анализ за земеделието от ИИИ при БАН се основава на информация от различни източници, отнасяща се за различни времеви периоди и обекти на анализ. От това произтичат известни неточности и представените изводи и препоръки не винаги са коректни. Бихме искали да обърнем внимание, че след 2000 г. статистиката за натуралните показатели в областта на земеделието се изготвя от Министерството на земеделието и храните напълно в съответствие с изискванията на европейското законодателство. Статистическите данни за земеделието се публикуват на сайта на МЗХ и се предоставят на български и международни ведомства и организации – НСИ, ССА, Евростат, FAO, Световната банка и др. Тези данни се включват в базите-данни на Евростат и FAO, които предоставят на интернет потребителите най-големите масиви достоверна и актуална информация за земеделието. МЗХ изготвя и публикува ежегодно Годишен доклад за състоянието и развитието на земеделието (Аграрен доклад) с данни за мястото на отрасъла в националната икономика, производствените и икономически резултати,

финансовата подкрепа с национални и европейски средства, както и целите и мерките на аграрната политика в краткосрочен план.

В заключение бихме искали да Ви уверим, че Министерството на земеделието и храните остава на разположение за предоставяне на информация и диалог по въпроси, касаещи подобряване на условията за развитие на аграрния сектор като фактор за икономическото развитие на България. Експерти от министерството биха могли да участват в разнообразни форми на обсъждане, разработки, провеждане на съвместни интердисциплинарни изследвания със ССА, БАН, аграрни университети, свързани с проблематиката на селското стопанство.

Приложение: Коментари по доклада

С уважение,

ДЕСИСЛАВА ТАНЕВА
Министър на земеделието и храните

КОМЕНТАРИ по анализа и препоръките в Годишния доклад 2016 на Института за икономически изследвания (ИИИ) при БАН – ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ И ПОЛИТИКИ В БЪЛГАРИЯ: ОЦЕНКИ И ОЧАКВАНИЯ – Тема на фокус: „Аграрният сектор като фактор за икономическото развитие на България“

Представеният от изследователите на Института за икономически изследвания при БАН Годишен доклад 2016 с тема на фокус „Аграрният сектор като фактор за икономическото развитие на България“ се основава на информация от различни източници, отнасяща се за различни времеви периоди и обекти на анализ. От това произтичат известни неточности и представените изводи и препоръки не винаги са коректни.

С цел изготвяне на обективен анализ на настоящото развитие на земеделието в България е необходимо да се подчертае характерът на процеса на трансформация на социално-икономическата система от края на 80^{-те} години на миналия век. В България се проведе натурална реституция на поземлената собственост и съществуващите по време на плановото управление стопански структури са ликвидирани със закон. Новата институционална среда се утвърждава бавно. Изграждането на новите структури е затруднено от декапитализирането на отрасъла, проблеми в земеползването и земевладеенето, както и проблеми в потреблението и реализацията на продукцията. Избраният път на трансформацията предопределя голяма част от предизвикателствата, пред които се изправя българското селско стопанство. Това би трябвало да се има предвид при анализа на резултатите от развитието на отрасъла, както и при извеждането на перспективи за бъдещото му икономическо развитие.

Коментарите и бележките, които са представени в изложението са подредени в хронологичен ред, следващ текста на доклада.

1. Текст от доклада на стр. 147:

„... През 2007 г. в България използваните площи са между 53-59 млн. дка, а обработваемата земя е 46 млн. дка. Стопанствата с размери над 1 000 декара заемат 78% от използваните земеделски площи със среден размер 6 240 дка. В тази група се включват и стопанства с обработваема земя на един стопанин от 24 300 декара (общо 477 стопани, обработващи 11.6 млн. декара или 38% от обработваемата земя в тази група). В ЕС средният размер за групата над 1000 дка е 2500 дка, а стопанства с размери средно 24 000 декара въобще няма. Дори в САЩ, страната с най-едрото фермерско земеделие, групата на най-доходните стопанства има средни размери под 12 000 дка, или те са 2 пъти по-дребни от българските и заемат едва 16% от ползваните земи.³²

³² Министерство на земеделието и храните. (2015). БАНСИК: Заетост и използване на територията през 2015 г., с. 7.“

Коментари на МЗХ:

Терминът „използвани площи“ не се ползва от други източници на информация.

Заявеният от автора по време на пресконференцията в БТА на 6 юни 2016 година източник на данни – FAOSTAT, представя следната информация:

<http://faostat.fao.org/site/377/DesktopDefault.aspx?PageID=377#ancor>

Area (1000 Ha)

		year		
country		item	2007	
Bulgaria		Agricultural area	5116.00	Q
Bulgaria		Arable land	3085.00	Q
Bulgaria		Permanent crops	189.00	Q
Bulgaria		Permanent meadows and pastures	1842.00	Q

Q = Official data reported on FAO Questionnaires from countries

FAOSTAT | © FAO Statistics Division 2016 | 10 June 2016

Бележка 33 под линия не е ясно за кои данни се отнася. Посоченият източник от Министерството на земеделието и храните отразява единствено данните за заетостта и използването на земята през 2015, а не цитираните за 2007 година.

Следващата информация в същия параграф съдържа данни за структурата на земеделските стопанства без да е цитиран източник.

По темата са публикувани следните данни:

1. Брой стопанства в България от изследването на структурата на земеделските стопанства (FSS)

Показатели	Брой стопанства	Относителен дял %	Брой стопанства	Относителен дял %	Брой стопанства	Относителен дял %	Брой стопанства	Относителен дял %
Година	2005	2005	2007	2007	2010	2010	2013	2013
Общо	534 610	100%	493 130	100%	370 490	100%	254 410	100%
...								
над 1000 дка	3 820	1%	4 220	1%	5 490	1%	6 160	2%

Източник: Евростат и собствени изчисления

2. Използвана земеделска площ в стопанствата в България от изследването на структурата на земеделските стопанства (FSS)

Показатели	Използвана на земеделска площ (ха)	Относителен дял %	Използвана на земеделска площ (ха)	Относителен дял %	Използвана на земеделска площ (ха)	Относителен дял %	Използвана на земеделска площ (ха)	Относителен дял %
Година	2005	2005	2007	2007	2010	2010	2013	2013
Общо	2 729 390	100%	3 050 740	100%	4 475 530	100%	4 650 940	100%
...								
над 1000 дка	2 057 120	75%	2 358 230	77%	3 687 860	82%	3 890 500	84%

Източник: Евростат и собствени изчисления

<http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

<http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

Key variables: area, livestock (LSU), labour force and standard output (SO) by type of agricultural size of farm (UAA)

Last update: 23-11-2015

Table Customization [show](#)

TIME	+	INDIC_EF	+	GEO
AGRAREA	+	Farm type		
		Total	▼	+

GEO	TIME	INDIC_EF	AGRAREA	2005	2005	2007	2007	2010	2010	2013	2013
				hold: To	ha: Utili	hold: Total	ha: Utilish	hold: Total	ha: Utilise	hold: Total	ha: Utilised
Bulgaria	Total			534,610	2,729,39	493,130	3,050,740	370,490	4,475,530	254,410	4,650,940
Bulgaria	Zero ha			14,080	0	11,210	0	13,150	0	9,550	0
Bulgaria	Less than 2 ha			456,620	241,350	417,390	191,100	294,960	144,180	183,640	100,990
Bulgaria	From 2 to 4.9 ha			40,490	116,930	39,240	115,460	30,390	90,450	27,810	82,930
Bulgaria	From 5 to 9.9 ha			10,440	66,900	10,060	66,550	10,730	72,700	10,880	73,280
Bulgaria	From 10 to 19.9 ha			4,760	60,480	5,480	73,030	6,820	92,450	6,780	92,980
Bulgaria	From 20 to 29.9 ha			1,570	36,090	1,940	45,520	2,950	70,040	3,210	75,980
Bulgaria	From 30 to 49.9 ha			1,330	49,400	1,630	61,370	3,060	116,180	3,410	130,600
Bulgaria	From 50 to 99.9 ha			1,510	101,110	1,970	139,480	2,930	201,670	2,960	203,680
Bulgaria	100 ha or over			3,820	2,057,12	4,220	2,358,230	5,490	3,687,860	6,160	3,890,500

3. Таблица с данни от наблюдение на заетостта и използването на територията на България (Бансик) (хектари)

Показатели	2007	2010	2013	2014	2015	Процентно изменение 2015 спрямо 2007
Обработваема земя:	3 057 740	3 162 526	3 462 117	3 469 388	3 493 688	14.3%
Използвана земеделска площ:	5 116 220	5 051 866	4 995 111	4 976 815	5 011 494	-2.0%
Площ със селскостопанско предназначение*	5 666 336	5 492 891	5 258 809	5 192 940	5 202 752	-8.2%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“, изследване на заетостта и използването на земята

* В площите със селскостопанско предназначение се включват необработваните земи.

4. Брой стопанства, ИЗП и среден размер на стопанствата в държави членки на ЕС през 2013 година

Държава	Брой стопанства	ИЗП ха	от които: стопанства с ИЗП със 100 ха и повече				Среден размер на стопанствата с ИЗП със 100 ха и повече
			Брой стопанства	ИЗП на стопанствата ха	% от общо стопанства	% от ИЗП	
България	254 410	4 650 940	6 160	3 890 500	2%	84%	631.
Чехия	26 250	3 491 470	4 630	3 065 450	18%	88%	662.
Словакия	23 570	1 901 610	2 310	1 718 610	10%	90%	744.
Гърция	709 500	4 856 780	1 450	1 689 050	0%	35%	1 164.

Източник: Евростат, изследване на структурата на земеделските стопанства през 2013 година

2. Коментари по отношение на данните за консумацията на човек от населението на традиционни продукти, отнесена към производството на стр. 148

В анализа на БАН се посочва, че в периода 2007-2013 г. са произведени средногодишно за консумация на човек едва 7% от ябълките, 22% от доматиите, 33% от месото и 44% от млякото, което се разминава с наличните официални данни.

Според изчисления на МЗХ въз основа на официални данни за производството, вноса и износа, вътрешното потребление на повечето от основните селскостопански продукти се задоволява предимно от местно производство. Средно за последните пет години (2011 – 2015 г.), при продукти като хляб, агнешко месо, яйца, кисело мляко, краве сирене, кашкавал, череши, кайсии и други българското производство формира около или над 90% от вътрешното потребление. Малко по-нисък, но все пак сравнително висок, е този дял при прясното мляко, телешкото месо, доматиите, краставиците, пипера, ябълките и прасковите – около 60 до 80%. Изключение правят някои видове меса като свинско и пилешко, от които регулярно се внасят значителни количества. Голяма част от този внос обаче не се предлага директно за консумация от населението, а се насочва за нуждите на преработвателните предприятия, т. е. за производството на продукти с висока добавена стойност. Специално по отношение на пилешкото месо, следва да се отбележи, че България не само внася, но и изнася сравнително големи количества.

Предлагане и потребление на основни селскостопански продукти в България

Показатели	Средно за периода 2011 - 2015 г.
Свинско месо, тонове	
Производство	71 308
Внос, в т.ч.:	101 392
- прясно	46 504
- замразено	54 888
Общо предлагане	172 700
Износ, в т.ч.:	3 071
- прясно	1 328
- замразено	1 744
Вътрешно потребление	169 629
<i>Дял на местното производство във вътрешното потребление</i>	<i>40.2%</i>
<i>Дял на вноса във вътрешното потребление</i>	<i>59.8%</i>
Агнешко месо, тонове	
Производство	11 319
Внос	478
Общо предлагане	11 797
Износ	1 768
Вътрешно потребление	10 028
<i>Дял на местното производство във вътрешното потребление</i>	<i>95.2%</i>
<i>Дял на вноса във вътрешното потребление</i>	<i>4.8%</i>

Показатели	Средно за периода 2011 - 2015 г.
Пилешко месо, тонове	
Производство	78 303
Внос, в т.ч.:	90 237
- прясно	35 677
- замразено	54 561
Общо предлагане	168 541
Износ, в т.ч.:	29 647
- прясно	16 314
- замразено	13 333
Вътрешно потребление	138 894
<i>Дял на местното производство във вътрешното потребление</i>	<i>35.0%</i>
<i>Дял на вноса във вътрешното потребление</i>	<i>65.0%</i>
Телешко месо, тонове	
Производство	19 226
Внос	9 140
Общо предлагане	28 366
Износ	1 153
Вътрешно потребление	27 213
<i>Дял на местното производство във вътрешното потребление</i>	<i>66.4%</i>
<i>Дял на вноса във вътрешното потребление</i>	<i>33.6%</i>

Показатели	Средно за периода 2011 - 2015 г.
Кокоши яйца за консумация, хил. броя	
Производство	1 027 849
Внос	57 978
Общо предлагане	1 085 827
Износ	109 027
Вътрешно потребление	976 800
<i>Дял на местното производство във вътрешното потребление</i>	<i>94.1%</i>
<i>Дял на вноса във вътрешното потребление</i>	<i>5.9%</i>

Кисело мляко, тонове

Производство	120 614
Внос	2 798
Общо предлагане	123 411
Износ	5 235
Вътрешно потребление	118 177
<i>Дял на местното производство във вътрешното потребление</i>	<i>97.6%</i>
<i>Дял на вноса във вътрешното потребление</i>	<i>2.4%</i>

Кашкавал, тонове

Производство	19 027
Внос	2 288
Общо предлагане	21 315
Износ	3 580
Вътрешно потребление	17 734
<i>Дял на местното производство във вътрешното потребление</i>	<i>87.1%</i>
<i>Дял на вноса във вътрешното потребление</i>	<i>12.9%</i>

Домати, тонове

Производство	111 449
Внос	40 849
Общо предлагане	152 298
Износ	2 553
Вътрешно потребление	149 745
<i>Дял на местното производство във вътрешното потребление</i>	<i>72.7%</i>
<i>Дял на вноса във вътрешното потребление</i>	<i>27.3%</i>

Показатели	Средно за периода 2011 - 2015 г.
Прясно мляко, тонове	
Производство	69 224
Внос	28 987
Общо предлагане	98 211
Износ	7 395
Вътрешно потребление	90 816
<i>Дял на местното производство във вътрешното потребление</i>	<i>68.1%</i>
<i>Дял на вноса във вътрешното потребление</i>	<i>31.9%</i>

Краве сирене, тонове

Производство	39 390
Внос	3 391
Общо предлагане	42 781
Износ	6 546
Вътрешно потребление	36 235
<i>Дял на местното производство във вътрешното потребление</i>	<i>90.6%</i>
<i>Дял на вноса във вътрешното потребление</i>	<i>9.4%</i>

Хляб, тонове

Производство	361 222
Внос	1 660
Общо предлагане	362 882
Износ	2 887
Вътрешно потребление	359 994
<i>Дял на местното производство във вътрешното потребление</i>	<i>99.5%</i>
<i>Дял на вноса във вътрешното потребление</i>	<i>0.5%</i>

Краставици и корнишони, тонове

Производство	50 684
Внос	14 186
Общо предлагане	64 870
Износ	10 153
Вътрешно потребление	54 717
<i>Дял на местното производство във вътрешното потребление</i>	<i>74.1%</i>
<i>Дял на вноса във вътрешното потребление</i>	<i>25.9%</i>

Показатели	Средно за периода 2011 - 2015 г.
------------	----------------------------------

Пипер, тонове

Производство	58 410
Внос	20 588
Общо предлагане	78 998
Износ	1 097
Вътрешно потребление	77 901
<i>Дял на местното производство във вътрешното потребление</i>	<i>73.6%</i>
<i>Дял на вноса във вътрешното потребление</i>	<i>26.4%</i>

Череша, тонове

Производство	34 091
Внос	2 147
Общо предлагане	36 238
Износ	1 859
Вътрешно потребление	34 379
<i>Дял на местното производство във вътрешното потребление</i>	<i>93.8%</i>
<i>Дял на вноса във вътрешното потребление</i>	<i>6.2%</i>

Кайсии и зарзали, тонове

Производство	13 139
Внос	2 126
Общо предлагане	15 266
Износ	765
Вътрешно потребление	14 501
<i>Дял на местното производство във вътрешното потребление</i>	<i>85.3%</i>
<i>Дял на вноса във вътрешното потребление</i>	<i>14.7%</i>

Източник: производство - отдел "Агростатистика", МЗХ и НСИ (включва предварителни данни за 2015 г.); внос и износ - НСИ

Показатели	Средно за периода 2011 - 2015 г.
------------	----------------------------------

Ябълки, тонове

Производство	47 858
Внос	32 068
Общо предлагане	79 925
Износ	1 452
Вътрешно потребление	78 473
<i>Дял на местното производство във вътрешното потребление</i>	<i>59.1%</i>
<i>Дял на вноса във вътрешното потребление</i>	<i>40.9%</i>

Праскови и нектарини, тонове

Производство	31 352
Внос	14 210
Общо предлагане	45 562
Износ	2 730
Вътрешно потребление	42 832
<i>Дял на местното производство във вътрешното потребление</i>	<i>66.8%</i>
<i>Дял на вноса във вътрешното потребление</i>	<i>33.2%</i>

- **По отношение на износа на селскостопански стоки**

Анализът на БАН не отчита някои положителни тенденции в развитието на износа на селскостопански стоки от България, като оставя впечатлението, че се изнасят главно суровини вместо продукти с по-висока добавена стойност (давайки пример със зърното – стр. 159).

Следва да се отбележи, че търговията със селскостопански стоки традиционно формира положително салдо за България, което през 2015 г. надхвърля 2 млрд. лева.

Търговия на България със селскостопански стоки, млн. лева

Година	2011	2012	2013	2014	2015	Изменение 2015/2014	
						в стойност	в %
Износ - FOB	6 461	6 477	7 958	7 227	7 329	102	1.4
Внос - CIF	4 424	4 611	4 793	4 827	5 291	464	9.6
Салдо	2 037	1 866	3 166	2 400	2 038	-362	-15.1
Стокообмен	10 885	11 088	12 751	12 054	12 620	566	4.7

Източник: НСИ

Като цяло, през последните петнадесет години се наблюдава тенденция на увеличение на българския аграрен износ, особено силно изразена след присъединяването на страната към ЕС. От малко над 2 млрд. лева през 2006 г., през периода 2013 – 2015 г. стойността на селскостопанския износ се движи вече между 7 и 8 млрд. лева.

Така, след 2007 г. се наблюдава нарастване на дела на селскостопанските стоки в общия износ на страната. През последните седем години този дял варира около 16 – 18%, при около 9 – 12% в периода 2000 – 2008 г.

Водещи групи стоки в селскостопанския износ на страната в стойностно изражение са зърнените и маслодайните култури (пшеница, царевица, ечемик, слънчоглед, рапица), следвани от тютюни и цигари, сирена, тестени продукти, храни за животни, месо (основно птиче), вина и др. Като положителна тенденция може да се отчете сериозното присъствие на продукти с по-висока добавена стойност сред водещите експортни стоки. Макар с известни вариации на годишна база, като цяло, за периода 2000 – 2015 г. се наблюдава чувствително увеличение на износа на растителни масла (основно слънчогледово) – над 20 пъти; тестени продукти – над 17 пъти; тютюневи изделия – близо 4 пъти; преработени плодове и зеленчуци – близо 5 пъти; преработени месни продукти – над 10 пъти и др.

Износ на селскостопански продукти по години, хил. лева

Глава от КН	Описание	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Дял от общия аграрен износ - 2015
1	Живи животни	26 922	21 852	35 123	27 694	34 568	24 421	41 420	45 558	44 624	41 903	66 768	131 705	50 757	36 523	27 780	46 210	0,6%
2	Меса и карантин, годни за консумация	79 989	107 362	94 743	99 932	134 326	179 872	176 748	239 033	205 212	235 827	305 902	330 317	337 495	276 066	295 952	295 372	4,0%
3	Рибни и ракообразни, годни за консумация	17 934	13 303	11 988	14 265	14 236	15 250	20 934	25 500	24 849	23 866	39 206	42 658	43 227	45 905	39 390	49 255	0,7%
4	Мляко и млечни продукти, птичи яйца; естествен мед; продукти от животински произход, годни за консумация, неупоменати, нито включени другаде	52 096	57 404	68 576	95 415	101 211	100 978	97 627	147 126	206 750	195 342	231 906	242 361	283 673	341 285	359 923	366 283	5,0%
5	Други продукти от животински произход, неупоменати, нито включени другаде	4 465	4 583	4 478	3 721	3 814	7 471	7 791	5 944	2 729	5 316	6 702	8 050	5 866	9 870	13 657	11 915	0,2%
6	Живи растения и цветарски продукти	2 958	2 147	3 319	5 371	3 702	4 052	4 897	5 503	6 782	5 521	9 796	11 915	12 690	13 777	12 881	13 242	0,2%
7	Зеленчуци, растения, корени и тревки, годни за консумация	31 646	58 823	65 912	59 787	77 337	86 552	75 377	86 106	94 626	132 820	121 194	118 123	111 624	114 502	133 096	138 740	1,9%
8	Плодове, годни за консумация цитрусови или пъlseшови кори	33 478	36 291	40 741	59 221	58 760	61 554	75 324	86 434	95 197	88 109	113 704	128 415	145 102	170 299	166 859	198 353	2,7%
9	Кафе, чай, мате и подправки	21 193	20 765	23 140	28 232	25 693	19 925	24 384	35 530	72 640	73 220	79 213	94 462	127 036	115 103	147 854	169 674	2,3%
10	Житни растения	170 534	153 742	346 269	115 522	232 994	338 167	347 337	214 069	884 883	687 472	1 081 431	1 365 644	1 616 475	2 373 258	1 804 115	1 717 086	23,4%
11	Мелничарски продукти и, малц, скорбяла и нишесте, инулин, пшеничен глутен	12 617	12 847	11 161	13 821	4 849	4 745	2 621	22 692	26 321	60 657	80 526	94 647	126 658	125 823	140 448	91 263	1,2%
12	Маслодайни семена и плодове; разни видове семена, семена за посев и плодове; индустриални или медицински растения; слама и фуражи	72 865	99 773	178 140	194 375	185 704	304 160	298 599	315 801	612 354	685 085	919 107	1 503 672	1 109 519	1 507 188	1 171 868	1 077 860	14,7%
13	Естествени клейове и смоли и др. растителни сокове и екстракти	294	832	706	720	1 179	1 303	1 127	892	2 313	3 404	669	1 825	2 059	2 408	3 668	5 252	0,1%
14	Материали за сплитане и други продукти от растителен произход, неупоменати, нито включени другаде	703	142	315	963	811	831	423	205	55	150	1 170	1 838	1 328	1 035	1 033	1 706	0,0%
15	Мазнини и масла от животински и растителен произход; продукти от тяхното разлагане; обработени мазнини за хранителни цели; восъци от животински или растителен произход	24 039	27 101	32 754	23 098	46 106	55 180	54 187	74 046	150 624	158 989	208 096	303 956	310 585	403 573	449 818	483 197	6,6%
16	Продукти от месо, риба или ракообразни, мекотели или други водни безгръбначни	9 928	14 005	15 133	18 297	18 260	24 311	26 236	17 899	19 982	33 287	36 853	39 995	47 813	67 585	95 711	100 646	1,4%
17	Захар и захарни изделия	18 415	22 005	40 344	31 109	35 599	44 328	46 234	79 397	161 403	167 359	257 440	298 321	223 513	192 589	152 990	157 004	2,1%
18	Какао и продукти от какао	4 300	13 583	24 213	31 922	26 311	28 119	24 381	30 194	35 545	31 499	105 639	104 042	113 537	156 553	199 768	296 108	4,0%
19	Хранителни продукти, приготвени на базата на житни растения, брашна, скорбяла, нишесте или мляко, тестени сладкарски изделия	23 934	41 138	64 616	91 510	102 041	129 700	159 483	172 699	222 013	226 478	271 046	280 652	296 975	332 871	355 449	418 633	5,7%
20	Хранителни продукти от зеленчуци, плодове или други растения	48 689	60 824	72 429	97 247	103 197	105 812	119 374	142 182	160 745	165 592	203 475	198 614	187 962	197 546	206 115	235 911	3,2%
21	Разни видове хранителни продукти	9 590	15 759	20 980	32 033	30 377	35 165	40 509	42 466	66 787	69 618	71 049	76 522	94 179	105 167	121 542	147 610	2,0%
22	Безалкохолни и алкохолни напитки и видове оцет	162 019	152 158	146 305	142 975	141 755	164 714	176 140	218 921	212 448	158 030	186 248	236 234	252 416	245 381	217 804	236 839	3,2%
23	Остатъци и отпадъци от хранителната промишленост; приготвени храни за животни	56 739	46 863	50 827	55 330	57 953	59 947	62 129	85 398	96 898	137 312	185 030	227 907	295 280	375 590	406 682	411 758	5,6%
24	Тютюн и обработени заместители на тютюна	167 329	128 544	129 139	130 430	225 070	188 082	178 966	262 910	377 755	535 485	532 013	621 861	681 085	748 398	702 181	659 231	9,0%
	Общо селскостопански стоки	1 052 672	1 111 846	1 481 351	1 372 987	1 665 854	1 984 642	2 062 249	2 356 507	3 783 534	3 922 340	5 114 182	6 463 735	6 476 854	7 958 294	7 226 562	7 329 149	100,0%
	Дял в общия износ на страната	10,2%	9,9%	12,5%	10,5%	10,7%	10,7%	8,8%	8,9%	12,7%	17,1%	16,8%	16,3%	15,9%	18,3%	16,7%	16,1%	-

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ

3. Текст от доклада на стр. 148-149:

„Второ. Развитие на монокултурно земеделие. Към 2009 г. няколко юридически свързани лица, регистрирани в Държавен фонд "Земеделие", стопанисват 494 664 дка площи, което им позволява да усвоят огромна по размер субсидия. Това води до монокултурно земеделие и отглеждане само на зърнени култури, без традиционните за нашия географски район животни, зеленчуци и плодове.“

Информация за „монокултурно земеделие“

В направените констатации в доклада на БАН, считаме, че терминът „монокултурно земеделие“ е употребен неправилно.

Монокултурното (безсменно) отглеждане на земеделски култури представлява засяване/засаждане на една и съща култура върху една и съща площ за срок от 2-3 години или повече. Тази практика се прилага само при култури, които имат поносимост

Коментари на МЗХ:

Относно поземлената реформа:

Констатираме, че доста свободно са интерпретирани данни, свързани с поземлената реформа в България, като се прави и паралел със ситуацията в други бивши социалистически страни.

В България политическите решения са взети в посока реално възстановяване на собствеността на действителните им собственици. Сравненията не са коректни, т.к. във всяка една от другите бивши страни от социалистическия блок правният статут на земевладението е бил различен, съответно политическите решения, подходите и степента на реституция са различни, съобразно националната специфика.

За възстановяване правата на собственост са изготвени карти на всички землища в страната (над 5 000), извършен е преглед на всички заявления за възстановяване правата на собственост върху земеделски земи (за над 3 млн. собственици) и са постановени съответните решения за възстановяване, отказ или обезщетения за невъзстановена собственост, включително е възстановена и собствеността на държавата и общините. Освен това са изготвени решения за обезщетения на т.нар. „тракийски бежанци“, с чиито имоти държавата е погасявала репарации по международни задължения, изготвени са планове на новообразувани имоти на територии, които вече не представляват земеделски земи и др.

Изготвени са карти и планове за собствеността върху земеделската територия на страната, която обхваща над 64 млн. декара. Тези карти и планове фактически представляват основа на кадастрална карта и регистър за земеделската територия.

За изготвянето им са заплатени 54,7 млн. лева.

Решенията за възстановяване право на собственост подлежат на съдебен контрол, а споровете за собственост се решават между страните единствено по съдебен ред.

5. Текст от доклада на стр. 149:

„Министерството на земеделието и храните (МЗХ) е най- голямото министерство като бюджет, брой заети, брой административни и други звена на подчинение на министъра към икономическия блок на Министерски съвет.

Към 1 март 2016 г. то включва:

• Централно управление на министерството в София, в което на щат работят 700 човека. Към тях трябва се прибавят още 28 Областни дирекции и 285 Общински отдели „Земеделие“ с 2300 заети на постоянен трудов договор. Следователно, само в администрацията на министерството са заети общо 3000 човека.

³⁴ *Административен регистър, по Закона за администрацията, към 01.03.2016 г.*
<http://ar2.government.bg/ras/>.“

Коментари на МЗХ:

1. Щатната численост на Министерството на земеделието и храните (МЗХ) е определена с Устройствения правилник на МЗХ и от 12.02.2016 г. е 654 щ. бр.
2. С Постановление № 265 от 10 ноември 2009 г. за приемане на Устройствен правилник на Министерството на земеделието и храните и създаване на Областни дирекции "Земеделие", обн . ДВ., бр.90 / 2009 г. – от 13.11.2009 г. областните дирекции "Земеделие" (ОДЗ) са самостоятелни юридически лица – второстепенни разпоредители с бюджет към министъра на земеделието и храните и от 12.02.2016 г. общата им щатната численост е 1814 щ. бр.

3. Административният регистър – от 01.01.2016 г. е част от новата Интегрираната информационна система на държавната администрация (ИИСДА), в която се попълват данните за административните структури и достъпът към него е чрез нов интернет адрес: <https://ariisda.government.bg/>.
4. В Доклада на министъра на земеделието и храните относно изпълнението на програмния бюджет на Министерството на земеделието и храните за 2015 г., който е включен като източник на информация в доклада на БАН, подробно са посочени всички промени в организационната структура на министерството и промяната на числеността на персонала;
5. Не е известен източникът на информация на „285 Общински отдели „Земеделие““. Структурите на областните дирекции „Земеделие“ са общински служби по земеделие (ОСЗ), като техният брой е 256, вкл. офисите, и под това наименование те съществуват от 2002 година.

6. По текста на стр. 150: (без информацията за средните професионални училища и техникуми)

„• Държавен фонд "Земеделие", който има функциите на "квази" банка и Разплащателна агенция, в който са заети 1 600 човека.“

Коментари на МЗХ:

Щатната численост на Държавен фонд “Земеделие“ е определена в Устройствения правилник на Фонда и е 1546 щ.бр. (в т. ч. 637 щ.бр. в Централно управление).

„• В структурата на МЗХ са включени и 6 изпълнителни агенции:

1. *Българска агенция по безопасност на храните е най-голямата административна структура в България; в нея на постоянен трудов договор работят 2300 човека.*
 2. *Изпълнителна агенция "Борба с градушките", със 760 заети лица на щат.*
 3. *Изпълнителна агенция по лозата и виното, със 100 заети на щат.*
 4. *Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури, с 250 заети на щат.*
 5. *Изпълнителна агенция по селекция и репродукция в животновъдството, със 100 заети на щат.*
 6. *Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол, със 144 заети на щат.*
- *Контролно-техническа инспекция, със 110 заети на щат.*
 - *Селскостопанска академия, в която са включени централна администрация, 26 научноизследователски института, 18 опитно-научни станции, 1 музей, или общо 3340 заети на щат, от които около 2000 човека пряко заети с научна дейност.*
 - *Национална служба за съвети в земеделието, със 70 заети; тя практически дублира част от функциите и задълженията на Селскостопанската академия.*
 - ...
 - *Администрацията в сектора на горите и другите държавни структури, свързани с политиката в този сектор, включва 2 290 заети лица на щат.“*

Коментари на МЗХ:

Щатната численост на второстепенните разпоредители с бюджет към министъра на земеделието и храните е определена в ПМС № 125/2006 г. за приемане на Устройствен правилник на Министерството на земеделието и храните и към настоящия момент за цитираните структури е, както следва:

Административна структура	Щатна численост/бр.	Забележка
Изпълнителна агенция по горите	1 658	в ЦУ – 143 щ.бр., в структурите и териториалните звена на агенцията – 1515 щ.бр.
Българска агенция по безопасност на храните	2 296	
Изпълнителна агенция по лозата и виното	86	
Изпълнителна агенция по селекция и репродукция в животновъдството	100	
Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури	242	
Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол	144	
Изпълнителна агенция "Борба с градушките"	593	
Селскостопанска академия	1 988	
Национална служба за съвети в земеделието	70	
Контролно-техническата инспекция		С § 37 от Преходните и заключителни разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Закона за регистрация и контрол на земеделската и горската техника (обн. ДВ, бр. 95 от 08.12.2015 г., в сила от 01.01.2016 г.) КТИ е закрыта и функциите ѝ преминават към МЗХ и ОДЗ
Общо:	7 177	

7. По текста на стр. 150

„• В Националния административен регистър до края на 2016 г. фигурират още 100 средни професионални училища и техникуми, в които на щат са 3200 заети лица.“

Коментари на МЗХ:

Вероятно става въпрос за данни до края на 2015 година. Техникумите са преобразувани още през 1992-1994 година в средни професионални гимназии и училища. Учебните заведения, които са второстепенни разпоредители с бюджет към министъра на земеделието и храните, в началото на учебната 2015/2016 година са 74 с персонал от 2 551 души (по данни от системата на Министерството на образованието и науката АдминМ към 01.01.2016 година). Броят на училищата през 2006 година е 98 и през 2012 година намаляват до 78.

В доклада на БАН са посочени общо 17 264 служители, заети в административните структури на МЗХ. В началото на 2016 г., съгласно нормативната уредба, числеността на персонала в системата на МЗХ е 13 742 души. Разликата в данните от около 3 500 души се дължи на ползване на неактуален източник от авторите на доклада.

В системата на МЗХ се извършва реструктуриране и оптимизация на административните звена, премахват се дублиращи се функции, отпадат и се облекчават административни режими и услуги. Така от 25,3 хил. души през 2006 г. числеността на заетите в системата на МЗХ към 2016 г. е сведена до 11,2 хил. души (без ангажираните по функция образование). Само през 2015 г. са предприети действия, с които числеността в системата на министерството е намалена с 11 %.

8. Информация по отношение на брутната добавена стойност от аграрния отрасъл (по текста на стр. 152 -153):

Коментари на МЗХ:

Анализът на аграрния отрасъл, направен от Института за икономически изследвания при БАН, се фокусира основно върху интерпретация на данни, очертаващи негативни тенденции в развитието му, като не се отчитат някои положителни моменти. Така например в доклада е направена констатацията, че нивото на брутната добавена стойност (БДС) от селското стопанство по цени на производител през 8-годишния период на пълноправно членство показва „ясна тенденция на регрес“.

Данните обаче сочат, че в годините след изключително неблагоприятната в природо-климатично отношение 2007 г. брутната добавена стойност по цени на производител (по текущи цени) отбелязва устойчивост и тенденция на плавно нарастване и то в период, в който действат изключително неблагоприятни икономически, пазарни, природо-климатични и други фактори в световен мащаб (световната финансово-икономическа криза, значителна нестабилност на цените на земеделските продукти на международните пазари, въведеното през 2014 г. ембарго за внос на земеделска продукция от страна на Русия). Отрасълът постига тези резултати в условията на силна конкуренция на общия европейски пазар и по-ниски нива на субсидиране в сравнение с по-старите страни-членки на ЕС.

(млн. лв.)

	2006 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2013 г.	2014 г.*
Брутна добавена стойност по цени на производител (текущи цени)	2 892,00	2 284,40	3 541,90	2 344,80	2 496,60	2 964,10	3 015,80	3 056,30	3 059,30

Източник: НСИ – данни от икономическите сметки за селското стопанство

*Предварителни данни

Отчитаният спад на дела на аграрния сектор в БДС от икономиката на страната през последните години до нива около 5% се дължи като цяло на ръста на останалите сектори, което следва да бъде оценявано положително. В развитите страни делът на аграрния отрасъл в БДС е много по-нисък. По-конкретно за страните от Европейския съюз делът на БДС от селското стопанство в общия Брутен вътрешен продукт е средно 1,2% (по данни на Евростат за 2013 г.)

9. По текста на стр. 155-156

„Тези деформации очертават няколко трайни тенденции за последните 20 години:

- концентрация на земята и капитала;
- оформяне на монопол при арендуването на земеделската земя;
- прекъсната връзка между земеделските производители и потребителите;
- инвазия на мултинационални търговски вериги;
- западащо животновъдство, овощарство, зеленчукопроизводство;
- производство на продукция с ниско ниво на добавена стойност, основно зърно и други суровини;
- почти напълно преустановено производство на традиционни български храни;
- липса на интегриране на земеделското производство и производството на храни с туризма като приоритетен отрасъл.

Опростеният отговор е, че това е резултат от ОСП на ЕС и начина на организация и регламентиране на директните плащания по I стълб.

Това наистина е логичният отговор, защото ако за зърнопроизводството 20 лв. на един дека (средният размер на субсидията на 1 дека земеделска земя) съставлява около 30% от производствените разходи, то при зеленчукопроизводството, овощарството и лозарството тази сума не надвишава 1-2% от разходите за производство. Така практически европейската субсидия се превръща в икономически стимул за производство на интензивни култури – зърнени и технически, при огромна концентрация на земята и капитала.“

Коментари на МЗХ:

Република България е пълноправен член на Европейския съюз (ЕС) от 2007 г. От същата година в страната се прилагат директните плащания като част от Общата селскостопанска политика (ОСП) на ЕС. Регламентацията на директните плащания е еднаква за всички държави членки на ЕС. Основната схема за подпомагане с директни плащания във всички страни от ЕС е базирана на земеделска площ. Разликата с някои държави членки е, че там освен допустима земеделска площ се изискват и т.нар. „права за плащане“, което усложнява схемата. България прилага възможно най-опростената основна схема за директни плащания – Схема за единно плащане на площ (СЕПП).

От 2015 г. България използва максималният допустим размер от 15% от финансовия ресурс за директни плащания за схеми за обвързана подкрепа, при които подпомагането се насочва към секторите животновъдство, трайни насаждения, зеленчукопроизводство и протеинови култури на базата на броя на животните и площите, заети със съответните култури, от които са получени и реализирани реални добиви. По този начин ставката по СЕПП за 2015 г. е 16,39 лева на един дека (това подпомагане може да се получи както за зърнопроизводство, така и за зеленчукопроизводството, овощарството и лозарството). Ставката по схемата за обвързана подкрепа за плодове е в размер на 193,80 лева на дека (това подпомагане се получава само за трайни насаждения, от които са получени добиви). Ставката по схемата за обвързана подкрепа за зеленчуци е в размер на 232,80 лева на дека (това подпомагане се получава само за площи със зеленчуци, от които са получени добиви). Ставката по схемата за обвързана подкрепа за оранжерийни зеленчуци е в размер на 1 068,60 лева на дека (това подпомагане се получава само за оранжерийни площи със зеленчуци, от които са получени добиви). Посредством схемите за обвързана подкрепа се прави много съществена диференциация в размера на подпомагането за отделните видове производства. Към сектор „Плодове и зеленчуци“ за обвързана подкрепа на ниво ЕС за 2015 г. са насочени около 204 милиона евро, от които 40.5 милиона евро се

разпределят по трите схеми за обвързана подкрепа за плодове и зеленчуци в България, което означава, че почти 20% от цялата обвързана директна подкрепа за плодове и зеленчуци за ЕС се изплаща в България. Схеми за обвързана подкрепа за плодове и зеленчуци се прилагат в България и още 18 страни от ЕС. В ЕС 9 държави членки не прилагат схеми за обвързана подкрепа за плодове и зеленчуци.

Схемите за обвързана директна подкрепа в животновъдството в България включват възможности за целенасочено подпомагане на глава животно за млечното говедовъдство, месодайното говедовъдство, овцевъдството, козевъдството, биволовъдството. Целта за подобряване на конкурентоспособността на животновъдите и повишаване на рентабилността на дейността се очаква да се постигне чрез продължаване прилагането на по-висока субсидия за кравите, овцете и козите под селекционен контрол. По този начин се стимулира повишаване на продуктивността и генетичните качества на отглежданите животни. За подпомагане в сектор „Животновъдство“ в България се прилагат 6 схеми за обвързана подкрепа, които са предназначени за говедовъдство, биволовъдството, овцевъдството и козевъдството.

Прилагането на директните плащания в България от 10 години (от 2007 г.) не би могло да бъде единствена или базова причина за развитието на негативни тенденции, възникнали преди 20 години.

10. По текста на стр. 156

„Във всички страни на ЕС, където се прилага системата на „Единно плащане на единица обработваема земя“, с изключение на България и Чехия, се прилага модулация на размера на субсидията. Това е механизъм, при който след определени размери на земеползване субсидията на единица площ се намалява, а над определен размер въобще не се изплаща. Например, в Германия субсидията на единица площ се изплаща по следната схема:

- до 500 дка – 100%;
- от 500 до 1000 дка – 80%
- от 1000 до 3000 дка – 60%
- над 3000 дка – не се плаща субсидия.“

Коментари на МЗХ:

От 2015 г. в България се въведе прогресивно намаление и таван на субсидията, която може да получи един земеделски стопанин по Схемата за единно плащане на площ (СЕПП). С цел избягването на непропорционално високи суми да отиват при малко на брой големи бенефициенти и като по-справедлив подход за допълване на доходите на земеделските стопани се приложи инструмент за намаление на плащанията и таван по СЕПП към един бенефициент – с 5% за сумите между 150 000 EUR и 300 000 EUR и със 100% за субсидията над 300 000 EUR. Преди прилагане на намалението на субсидията и тавана на плащанията, от размера на директните плащания, подлежащи на намаление се изваждат разходите за заплати, които действително са заплатени и са декларирани от земеделския стопанин, включително данъците и вноските за социално осигуряване, свързани с трудовата заетост. В ЕС пълен таван на плащаният над определена сума се прилага в България и още 8 държави. Германия не прилага постепенно намаление и таван на директните плащания.

Освен това, България беше една от първите държави (заедно с Германия и Литва), която още от 2014 г. въведе и приложи схема за преразпределително плащане. По този начин всички земеделски стопани в България, които получават субсидия по

СЕПП, ще получат по-висока ставка за първите си 300 дка (30 ха) от стопанството си посредством Схемата за преразпределително плащане, за която има осигурен бюджет от 109.3 млн. лева. Схемата за преразпределително плащане се прилага в България и още 7 държави членки на ЕС. Останалите 20 държави членки на ЕС не прилагат Схемата за преразпределително плащане.

11. По текста на стр. 157

„В повечето от старите членки на ЕС системата на единно плащане на единица обработваема земя не се прилага, а земеделието се субсидира на база стопанство в зависимост от наличие на животновъдство и други земеделски производства с по-голям дял на добавената стойност.

Следователно, в България е избран модел на прилагане на ОСП, в резултат от който се наруши традиционната за България структура на земеделското производство.“

Коментари на МЗХ:

Основната схема за директни плащания във всички държави членки на ЕС е базирана на земеделска земя. Схемата за единно плащане на площ (СЕПП), се прилага в България и още 9 държави членки на ЕС, а останалите 18 страни прилагат Схема за базово плащане, при която земеделският стопанин освен допустима за подпомагане земя трябва да има и права за плащане. По този начин изискванията по СЕПП са по-опростени в сравнение с изискванията на Схемата за базово плащане. В допълнение към СЕПП България прилага и 10 схеми за обвързана с производството директна подкрепа за животновъдството, трайните насаждения, зеленчукопроизводството и производството на протеинови култури.

За подпомагане в сектор „Животновъдство“ в България се прилагат 6 схеми за обвързана директна подкрепа, които са предназначени за говедовъдството, биволовъдството, овцевъдството и козевъдството, както следва:

1) **Схема за обвързано подпомагане за млечни крави** – допустими са стопанства с 10 и повече млечни крави с предназначение за производство на мляко. За 2015 г. земеделските стопани получиха по 257 лв. за животно по тази схема. Бюджетът по схемата за Кампания 2016 е 46.8 млн. лева.

2) **Схема за обвързано подпомагане за месодайни крави и/или юници** – допустими са стопанства с 5 и повече месодайни крави с предназначение за производство на месо и/или юници. За 2015 г. земеделските стопани получиха по 252 лв. за животно по тази схема. Бюджетът по схемата за Кампания 2016 е 24.9 млн. лева.

3) **Схема за обвързано подпомагане за млечни крави и/или месодайни крави под селекционен контрол** – предназначена за стопанства с 10 и повече млечни крави и/или месодайни крави. Подпомагането е за животните, които са под селекционен контрол. За 2015 г. земеделските стопани получиха по 378 лв. за животно по тази схема. Бюджетът по схемата за Кампания 2016 е 22.9 млн. лева.

4) **Схема за обвързано подпомагане за овце-майки и кози-майки** – предназначена за стопанства с 10 до 49 овце-майки и/или кози-майки. За 2015 г. земеделските стопани получиха по 90 лв. за животно по тази схема. Бюджетът по схемата за Кампания 2016 е 9.0 млн. лева.

5) **Схема за обвързано подпомагане за овце-майки и кози-майки под селекционен контрол** – предназначена за стопанства с 50 и повече овце-майки и/или кози-майки. Подпомагането е за животните, които са под селекционен контрол. За 2015

г. земеделските стопани получиха по 68 лв. за животно по тази схема. Бюджетът по схемата за Кампания 2016 е 12.8 млн. лева.

б) *Схема за обвързано подпомагане за биволи* – предназначена за стопанства с 10 и повече биволи. За 2015 г. земеделските стопани получиха по 509 лв. за животно по тази схема. Бюджетът по схемата за Кампания 2016 е 5.4 млн. лева.

12. Текст от доклада на стр. 157:

„Този избор може да се илюстрира с историческата реалност на земеделието в България преди 30 години. През 1987 г. България произвежда годишно над 10 млн. т зърно, което нарежда страната между 20-те водещи аграрни страни в света. Въпросът е защо през този период България изнася не повече от 450 хил. т, а днес, когато произведеното зърно не надвишава 4.5 млн. т, над 2 млн. т от тях е износ?“

Коментари на МЗХ:

Количеството произведено зърно само от пшеница през последните 3 години е над 5 млн. тона годишно. За реколта'2014 общото произведено количество от зърнени култури (зърнено-житни и зърнено-бобови) е над 9.5 млн. тона, а през 1987 г. са произведени 7.4 млн. тона от същите култури. Трябва да се отчете, че производството на грах, фасул и соя за реколта'2015, по предварителни данни на отдел „Агростатистика“ бележи значително увеличение спрямо реколта'2014.

1. Таблица с данни за производство от зърнени култури (2011-2015)

Години	Зърнени култури							
	Пшеница	Ръж	Ечемик	Овес	Царевица за зърно	Сорго	Тритикале	Ориз
Производство – тонове								
2011	4,458,492	19,840	707,022	29,230	2,209,204	5,554	26,522	59,619
2012	4,455,104	21,979	661,932	30,822	1,717,785	10,765	26,514	54,896
2013	5,504,941	29,153	728,836	35,581	2,738,671	11,625	38,808	56,121
2014	5,347,078	28,217	852,231	26,883	3,137,478	18,347	60,361	54,155
2015*	5,003,766	11,210	694,676	21,796	2,691,051	17,041	38,402	56,121

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“, Наблюдение на добивите от земеделски култури

* Предварителни данни

2. Производство от зърнени култури през 2014 година

Култури	Реколта'2014 Производство (тонове)	Култури	Реколта'2014 Производство (тонове)
Пшеница и лимец	5 347 078	Смесени житни за зърно	217
Ръж	28 217	Фуражен грах – зърно	1 531
Ечемик	852 231	Фий и лупина – семе	176
Овес	26 883	Фасул – зърно	954
Царевица за зърно	3 137 478	Леща	220
Ориз	54 155	Нахут	633
Тритикале	60 361	Соя	736
Просо	5 454		
Сорго	18 347	Общо	9,534,671

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“ – Наблюдение на добивите от земеделски култури

3. Таблица със сравнение на произведените количества основни зърнени култури реколти '1987 и 2014

Култури	Реколта '1987 Производство (тонове)	Реколта '2014 Производство (тонове)	Изменение реколта '2014 към 1987 (%)
Пшеница и лимец	4 148 650	5 347 078	29%
Ръж	48 699	28 217	-42%
Ечемик	1 091 450	852 231	-22%
Овес	41 377	26 883	-35%
Царевица за зърно	1 857 621	3 137 478	69%
Ориз	52 993	54 155	2%
Фуражен грах - зърно	35 189	1 531	-96%
Фасул - зърно	30 380	954	-97%
Соя	32 693	736	-98%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“ – Наблюдение на добивите от земеделски култури

4. Производство на грах, фасул и соя – реколта '2015

Култури	Реколта '2015 Производство (тонове) предварителни данни
Фуражен грах-зърно	19,149
Соя	40,250
Фасул - зърно	3 262

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“ Наблюдение на добивите от земеделски култури през 2015 година, предварителни данни

5. Производство от зърнени култури (1980-1987)

XIII. СЕЛСКО СТОПАНСТВО 273

22. Производство от зърнените култури

Година	Зърно от зърнени култури— общо ¹⁾	Зърнено-хлебни			Зърнено-фуражни					Ориз— арпа	Фасул	
		всичко	пшеница	ръж	всичко	в това число:						
						ечемик	овес	царе- вица— зърно	фуражен грах			соя
Общо												
1980	7808555	3874476	3846572	27904	3827405	1375483	53500	2255535	12634	107435	67382	37860
1982	10178945	4946511	4912580	33931	5084543	1435860	50498	3417731	22621	116064	74890	62713
1983	8081203	3639786	3608421	31365	4306241	1047198	29866	3114766	5648	82499	74309	57006
1984	9396819	4872886	4835576	37310	4407571	1279177	24697	2993905	19508	71515	61113	46179
1985	5491695	3116515	3067514	49001	2266817	799628	40558	1350433	17358	36843	54570	42595
1986	8629274	4378436	4326575	51861	4128998	1144212	41531	2848101	23827	53827	62407	45536
1987	7395033	4197349	4148650	48699	3091353	1091450	41377	1857621	35189	32693	52993	30380

Източник: Статистически годишник на НСИ – 1988

13. По направените в доклада на БАН препоръки (стр. 161)

„Направените изводи дават основание за формулиране на следните препоръки:

- 1. Необходими са реформи, които да възстановят традиционните производства като база за реализация на големия природно-географски потенциал и конкурентните предимства на българското земеделие за постигане на реален икономически растеж.*
- 2. Схемите на ОСП на ЕС в България трябва да бъдат преформатирани към прилагане на по-добри инструменти и практики: схема за преразпределително плащане, въвеждане на прогресивно намаление на плащанията, схеми за обвързване на производството с директната подкрепа, специални преференции за младите фермери, отпускане на директни плащания само на активни фермери и т.н.*
- 3. Стимулиране на производството на храни с висока добавена стойност, т.е. предлагане на скъпи храни, с което българското земеделие може да бъде конкурентоспособно.*
- 4. Структурната политика в земеделието трябва да подкрепи приоритетно създаването на широк сектор от жизненни фамилни стопанства като основа за устойчиво производство. Такава политика не само ще създаде предпоставки за стабилизиране на земеделското производство, но и ще допринесе за развитие на селските райони.“*

Коментари на МЗХ:

Министерството на земеделието и храните отчита както положителните, така и негативните ефекти от прилагането на инструментите на Общата селскостопанска политика (ОСП) на ЕС през предходния програмен период (2007-2013 г.).

В този смисъл, констатираните в доклада диспропорции в развитието на основните сектори и подсектори и на производствените структури вече са били обект на анализ от страна на Министерството и са взети предвид при формулирането на прилаганата в момента аграрна политика.

Като цяло, направените от БАН препоръки за стимулиране развитието на земеделието понастоящем вече са обект на реализация.

През новия програмен период 2014-2020 г. част от средства за директни плащания се използват за реализация на политики, насочени към преодоляване на дисбаланса в развитието на двата основни подотрасъла на земеделието – растениевъдство и животновъдство, както и на дисбалансите в рамките на самите подотрасли. Значима част – вече до 15% от средствата за директна подкрепа (при 3,5% през изтеклия програмен период), се предоставя като специфична, обвързана с производството подкрепа, за сектори, изпитващи затруднения – животновъдство, плодове и зеленчуци и др.

Преодоляването на изоставането на някои подсектори изисква комплексен подход, който се реализира чрез допълване на усилията по I^{ВН} стълб с мерки и действия по II^{РН} стълб на ОСП – чрез разширяване на възможностите за инвестиции в земеделските стопанства от тези подсектори по Програмата за развитие на селските райони за програмен период 2014-2020 г.

Обръща се по-специално внимание и на развитието на биологичното земеделие, към което се наблюдава нарастващ интерес както сред земеделски стопани, така и потребители и износители.

Акцент в политиката е осигуряването на по-благоприятни условия за развитие на дребните и средни стопанства, а оттам и за по-балансирано структурно развитие на отрасъла и селските райони. В рамките на ПРСР 2014-2020 г. малките земеделски стопанства ще се възползват от прилагането на специална Тематична подпрограма,

насочена към техните специфични потребности от инвестиции, консултантски услуги и обучение.

Важно място в политиката за сектора заема осигуряването условия за устойчиво развитие на земеделието и улесняване на структурните промени в него. Особено значение в тази посока се отделя на въпросите за смяната на поколенията в земеделието и стимулиране на развитието на стопанствата на млади земеделски стопани.

Приоритет е подобряването на пазарния достъп и условията за реализация на селскостопанската продукция, като се стимулира сдружаването на производителите, изграждането на къси вериги на доставки и на пазари на производители.

14. Текст от доклада на стр. 161

„3. Административната система на МЗХ, като брой заети лица, е най-голямата в икономическия блок на Министерския съвет на Република България. По отношение на бюджетните разходи МЗХ е с трети по размер бюджет и заема около 25% от средствата, предназначени за финансиране на министерствата. Това обаче не кореспондира с резултатите от функционирането на сектора и неговото влияние върху икономиката и социалното развитие на страната през последните 20 години.“

Коментари на МЗХ:

За успешното прилагане на политиките в аграрния сектор от съществено значение е наличието на подходящия административен капацитет. Развитието и промените в административната структура на министерството в годините следват именно потребностите на тези политики. Тук следва да се отбележи голямата промяна във функциите на МЗХ след приемането на страната в ЕС през 2007 г. Членството в ЕС налага въвеждането на допълнителни и разнообразни дейности с голям обем както в централната администрация на МЗХ, така и в структури, ангажирани с прилагане на Общата селскостопанска политика на ЕС, в т.ч. и с прилагане на европейската политика по безопасност на храните (областните дирекции „Земеделие“ и общинските служби по земеделие към тях, Държавен фонд „Земеделие“, Българската агенция по безопасност на храните и др.).